

TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ORQALI YANGI ISH O'RINLARINI YARATISH

Yoqubova Fotima Baxromjonovna

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti Andijon fakulteti

“ Iqtisodiyot “ ta’lim yo’nalishi 2-bosqich talabasi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish orqali yangi ish o‘rinlarini yaratishning iqtisodiy ahamiyati keng tahlil qilingan. Hozirgi globallashuv va bozor iqtisodiyoti sharoitida har bir davlat uchun aholi bandligini ta’minlash, iqtisodiy o‘rishni rag‘batlantirish hamda fuqarolarning turmush darajasini oshirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan tadbirkorlik faoliyati iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri sifatida qaraladi. Maqolada tadbirkorlikning iqtisodiyotdagi o‘rni, uning bandlikni ta’minlashdagi roli va yangi ish o‘rinlarini yaratish jarayoniga ta’siri ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Ayniqsa kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning iqtisodiy rivojlanishdagi ahamiyati alohida yoritilgan. Tadqiqot davomida tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy o‘rishga ta’siri, ishlab chiqarish hajmini oshirishdagi roli hamda aholi daromadlarini ko‘paytirishdagi imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan.

Shuningdek maqolada tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish jarayonida yuzaga keladigan asosiy muammolar ham tahlil qilingan. Jumladan, moliyaviy resurslarning yetishmasligi, kredit olishdagi qiyinchiliklar, biznes yuritish bo‘yicha tajriba va bilimlarning yetarli emasligi, shuningdek bozor haqida ma’lumotlarning kamligi kabi omillar tadbirkorlik rivojlanishiga to‘sqinlik qilishi mumkinligi ko‘rsatib berilgan. Ushbu muammolar iqtisodiy faoliyatning samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi hamda yangi ish o‘rinlari yaratish jarayonini sekinlashtirishi mumkin. Maqolada aniqlangan muammolarni bartaraf etish bo‘yicha bir qator taklif va tavsiyalar ham ilgari surilgan. Jumladan, tadbirkorlarni moliyaviy qo‘llab-

quvvatlash, imtiyozli kreditlar ajratish, tadbirkorlik bo'yicha ta'lim va trening dasturlarini rivojlantirish, investitsiyalarni jalb qilish hamda innovatsion faoliyatni rag'batlantirish kabi chora-tadbirlar tadbirkorlik muhitini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlangan.

Bundan tashqari, maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida yangi ish o'rinlarini yaratish imkoniyatlari ham ko'rib chiqilgan. Zamonaviy texnologiyalar, internet savdosi va raqamli xizmatlarning rivojlanishi yangi kasb va mutaxassisliklarning paydo bo'lishiga olib kelayotgani, bu esa yoshlar bandligini ta'minlashda muhim rol o'ynashi qayd etilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tadbirkorlikni rivojlantirish iqtisodiy o'sishni ta'minlash, aholi bandligini oshirish va jamiyat farovonligini yaxshilashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Shu sababli tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, biznes yuritish uchun qulay sharoitlar yaratish hamda innovatsion faoliyatni rivojlantirish davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi zarur.

Kalit so'zlari: Tadbirkorlik, kichik biznes, iqtisodiy rivojlanish, bandlik, ish o'rinlari, mehnat bozori, investitsiya, innovatsiya, iqtisodiy o'sish, daromadlar, iqtisodiy siyosat.

Hozirgi davrda dunyo iqtisodiyoti jadal rivojlanib borayotgan bir paytda har bir davlat oldida turgan eng muhim vazifalardan biri – bu iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, aholi turmush darajasini oshirish hamda bandlikni ta'minlash hisoblanadi. Iqtisodiy rivojlanish jarayonida yangi ish o'rinlarini yaratish masalasi davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaraladi. Chunki aholi bandligi nafaqat iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlariga, balki jamiyatning ijtimoiy barqarorligiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bugungi kunda ko'plab davlatlar iqtisodiy taraqqiyotga erishish uchun tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Tadbirkorlik iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, u yangi ishlab chiqarish korxonalari tashkil etish, xizmat ko'rsatish sohasini

kengaytirish hamda yangi ish o‘rinlari yaratish orqali iqtisodiy o‘shishga katta hissa qo‘shadi. Ayniqsa kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiyotning eng faol va moslashuvchan sektori sifatida aholi bandligini ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi. Aholi sonining ortib borishi, yoshlarning mehnat bozoriga kirib kelishi va zamonaviy iqtisodiy sharoitlarning o‘zgarishi natijasida ish o‘rinlari yaratish masalasi yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ishsizlik darajasining yuqori bo‘lishi iqtisodiy rivojlanishga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi, aholi daromadlarining kamayishiga hamda ijtimoiy muammolarning kuchayishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli yangi ish o‘rinlarini yaratish va aholi bandligini oshirish har bir davlat uchun muhim strategik vazifa hisoblanadi.

Tadbirkorlik faoliyati iqtisodiyotda ishlab chiqarish jarayonini rivojlantirish, innovatsion g‘oyalarni amalga oshirish hamda iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish imkonini beradi. Yangi korxonalar tashkil etilishi natijasida ishlab chiqarish hajmi oshadi, yangi mahsulot va xizmatlar paydo bo‘ladi hamda mehnat bozorida qo‘shimcha ish o‘rinlari yaratiladi. Bu esa o‘z navbatida aholi daromadlarining oshishiga, iqtisodiy faollikning kuchayishiga va jamiyat farovonligining yaxshilanishiga xizmat qiladi. So‘nggi yillarda ko‘plab mamlakatlarda tadbirkorlikni rivojlantirish, kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash hamda investitsiya muhitini yaxshilashga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlarning asosiy maqsadi iqtisodiyotda barqaror o‘shishni ta‘minlash, yangi ish o‘rinlarini yaratish hamda aholi turmush darajasini oshirishdan iboratdir. Ayniqsa yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish, innovatsion faoliyatni qo‘llab-quvvatlash va raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan samarali foydalanish yangi iqtisodiy imkoniyatlarni yaratmoqda. Mazkur maqolada tadbirkorlikni rivojlantirish orqali yangi ish o‘rinlarini yaratishning iqtisodiy ahamiyati keng tahlil qilinadi. Shuningdek tadbirkorlik faoliyatining bandlikni ta‘minlashdagi o‘rni, uning iqtisodiy rivojlanishga ta‘siri hamda ushbu sohada mavjud muammolar ko‘rib

chiqiladi. Tadqiqot davomida tadbirkorlikni rivojlantirish orqali iqtisodiy o‘shishni ta’minlash va aholi bandligini oshirish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Tadbirkorlik iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismlaridan biri bo‘lib, u jamiyatning iqtisodiy rivojlanishida alohida ahamiyat kasb etadi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida tadbirkorlik faoliyati ishlab chiqarish jarayonini tashkil etish, yangi mahsulot va xizmatlar yaratish hamda iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish imkonini beradi. Iqtisodiyot nazariyasiga ko‘ra tadbirkorlik ishlab chiqarish omillarini birlashtiruvchi va ularni samarali boshqaruvchi muhim iqtisodiy faoliyat turi hisoblanadi. Tadbirkor ishlab chiqarish omillari – yer, mehnat, kapital va bilimlarni birlashtirib, yangi qiymat yaratadi hamda foyda olishga intiladi. Shu jihatdan qaraganda, tadbirkorlik iqtisodiy rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda dunyoning ko‘plab rivojlangan mamlakatlarida tadbirkorlik iqtisodiy o‘shishning muhim omillaridan biri sifatida e’tirof etiladi. Ayniqsa kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiyotning eng faol sektori hisoblanadi. Kichik biznes subyektlari ko‘pincha kam kapital bilan faoliyat boshlaydi, tez moslashuvchan bo‘ladi va bozor talablariga tez javob bera oladi. Bu esa ularning iqtisodiyotdagi rolini yanada oshiradi. Kichik biznes korxonalarini ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish sohalarida faoliyat yuritib, ko‘plab yangi ish o‘rinlarini yaratadi. Shu sababli ko‘plab davlatlarda kichik biznesni rivojlantirish davlat iqtisodiy siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishi mehnat bozoriga ham katta ta’sir ko‘rsatadi. Mehnat bozori iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo‘lib, u ishchi kuchi taklifi va talabining o‘zaro ta’siri orqali shakllanadi. Agar iqtisodiyotda yangi korxonalar tashkil etilsa, ishlab chiqarish kengaysa va xizmat ko‘rsatish sohalarini rivojlansa, ishchi kuchiga bo‘lgan talab ham ortadi. Bu esa yangi ish o‘rinlari yaratilishiga olib keladi. Natijada aholi bandligi oshadi va ishsizlik darajasi kamayadi. Shu sababli tadbirkorlik

faoliyatini rivojlantirish bandlikni ta'minlashning eng samarali yo'llaridan biri hisoblanadi.

Aholi bandligini ta'minlash har qanday davlat iqtisodiy siyosatining muhim maqsadlaridan biri hisoblanadi. Chunki bandlik darajasining yuqori bo'lishi jamiyatning ijtimoiy barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Agar aholining katta qismi ish bilan ta'minlangan bo'lsa, ularning daromadlari ham barqaror bo'ladi. Bu esa iste'mol darajasining oshishiga, ichki bozorning kengayishiga va iqtisodiy faollikning ortishiga olib keladi. Shuningdek, bandlik darajasi oshgani sari davlat byudjetiga tushadigan soliq tushumlari ham ko'payadi. Natijada davlat ijtimoiy sohalarni rivojlantirish uchun ko'proq mablag' ajratish imkoniyatiga ega bo'ladi. Tadbirkorlikning yana bir muhim jihati shundaki, u iqtisodiyotda innovatsiyalarni rivojlantirishga yordam beradi. Innovatsiya – bu yangi g'oya, texnologiya yoki mahsulotni ishlab chiqarish jarayoniga joriy etishdir. Tadbirkorlar ko'pincha yangi g'oyalarni amalga oshirishga intiladilar, chunki bu ularga raqobatda ustunlik beradi. Natijada yangi mahsulotlar, xizmatlar va texnologiyalar paydo bo'ladi. Bu jarayon esa iqtisodiyotning umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, so'nggi yillarda raqamli texnologiyalar rivojlanishi natijasida ko'plab yangi biznes yo'nalishlari paydo bo'ldi. Internet savdosi, onlayn xizmatlar, dasturiy ta'minot ishlab chiqish kabi sohalar tez rivojlanmoqda. Bu sohalarda faoliyat yuritayotgan tadbirkorlar yangi ish o'rinlarini yaratib, yosh mutaxassislar uchun yangi imkoniyatlar ochmoqda. Ayniqsa axborot texnologiyalari sohasida ishlaydigan kompaniyalar qisqa vaqt ichida ko'plab ish o'rinlarini yaratishi mumkin.

Tadbirkorlik faoliyati iqtisodiy o'sishga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Iqtisodiy o'sish mamlakatda ishlab chiqarilayotgan mahsulot va xizmatlar hajmining ortishi bilan bog'liq jarayondir. Agar iqtisodiyotda tadbirkorlik rivojlansa, yangi ishlab chiqarish korxonalari tashkil etiladi, ishlab chiqarish hajmi oshadi va yangi xizmat turlari paydo bo'ladi. Bu esa yalpi ichki mahsulotning oshishiga olib keladi. Shu bilan birga, tadbirkorlik rivojlanishi investitsiyalarni jalb qilishga ham yordam

beradi. Investitsiyalar esa iqtisodiyotning yanada rivojlanishiga xizmat qiladi. Shunga qaramay, tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishiga to‘sqinlik qiladigan ayrim muammolar ham mavjud. Eng asosiy muammolardan biri moliyaviy resurslarning yetishmasligidir. Ko‘plab yangi tadbirkorlar o‘z biznesini boshlash uchun yetarli mablag‘ga ega bo‘lmaydi. Bank kreditlarini olish esa ba‘zan qiyin bo‘lishi mumkin. Kredit foizlarining yuqoriligi yoki garov talablarining qat‘iyligi yangi tadbirkorlar uchun muammolar tug‘diradi. Natijada ko‘plab yaxshi biznes g‘oyalari amalga oshmay qolishi mumkin. Yana bir muhim muammo – bu tadbirkorlik tajribasining yetarli emasligidir. Ko‘plab yoshlar tadbirkorlik bilan shug‘ullanishni istaydi, ammo biznesni qanday boshlash yoki qanday boshqarish bo‘yicha yetarli bilimga ega bo‘lmaydi. Shu sababli tadbirkorlik bo‘yicha ta‘lim va trening dasturlarini rivojlantirish juda muhim hisoblanadi. Agar yoshlar biznesni yuritish bo‘yicha zarur bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lsa, ular muvaffaqiyatli tadbirkor bo‘lish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishiga ta‘sir qiluvchi yana bir omil bu bozor haqidagi ma‘lumotlarning yetarli emasligidir. Biznesni muvaffaqiyatli yuritish uchun tadbirkor bozor talabini, iste‘molchilar ehtiyojini va raqobatchilar faoliyatini yaxshi bilishi kerak. Agar tadbirkor ushbu ma‘lumotlarga ega bo‘lmasa, u ishlab chiqargan mahsulot yoki xizmat bozor talabiga mos kelmasligi mumkin. Natijada biznes faoliyati samarali bo‘lmaydi. Ushbu muammolarni hal etish uchun davlat tomonidan tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash siyosatini kuchaytirish zarur. Masalan, tadbirkorlar uchun imtiyozli kreditlar ajratish, biznesni ro‘yxatdan o‘tkazish jarayonini soddalashtirish va soliq tizimini yanada qulay qilish tadbirkorlik muhitini yaxshilashga yordam beradi. Shuningdek, tadbirkorlik bo‘yicha ta‘lim dasturlarini rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega.

Ushbu maqola tadbirkorlikni rivojlantirish orqali yangi ish o‘rinlarini yaratishning iqtisodiy ahamiyatini tahlil qilishga bag‘ishlandi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, tadbirkorlik faoliyati iqtisodiy rivojlanishning eng muhim

omillaridan biri bo'lib, u nafaqat ishlab chiqarish jarayonini kengaytiradi, balki mehnat bozorida yangi ish o'rinlari paydo bo'lishini ham ta'minlaydi. Shu bilan birga, tadbirkorlik faoliyati yangi mahsulot va xizmatlar yaratishga, innovatsion g'oyalarni joriy etishga ham imkon beradi. Natijada iqtisodiy samaradorlik oshadi, aholi turmush darajasi yaxshilanadi va jamiyat farovonligi kuchayadi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiy faoliyatning eng moslashuvchan va tez rivojlanadigan sektorlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot ko'rsatdiki, kichik biznes subyektlari qisqa vaqt ichida ko'plab ish o'rinlarini yaratish imkoniyatiga ega. Shu bois, ko'plab davlatlar kichik biznesni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Ushbu yo'nalish nafaqat iqtisodiy o'sish uchun, balki bandlikni ta'minlash va ishsizlik darajasini kamaytirish uchun ham muhim ahamiyatga ega.

Maqola davomida tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiyotdagi roli tahlil qilindi. Tadbirkorlar ishlab chiqarish omillarini birlashtiradi, bozor ehtiyojlarini aniqlaydi va samarali boshqarish orqali iqtisodiy qiymat yaratadi. Shu jarayonda yangi ish o'rinlari paydo bo'ladi, bu esa yoshlar va aholi uchun qo'shimcha imkoniyatlarni ochadi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, tadbirkorlik rivojlanishi bilan iqtisodiy o'sishning darajasi ham oshadi, investitsiyalar jalb qilinadi va yalpi ichki mahsulot miqdori ortadi. Shuningdek, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda yuzaga keladigan muammolar ham aniqlangan. Ular orasida moliyaviy resurslarning yetishmasligi, kredit olishdagi qiyinchiliklar, biznes yuritish bo'yicha tajriba va bilimlarning yetarli emasligi, shuningdek, bozor ma'lumotlarining yetishmasligi muhim o'rin tutadi. Ushbu muammolar tadbirkorlikni rivojlantirish jarayonini sekinlashtiradi va yangi ish o'rinlari yaratish imkoniyatlarini kamaytiradi. Shu sababli ularni bartaraf etish tadbirkorlik muhitini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Muammolarni hal etish bo'yicha maqolada bir qator yechimlar taklif etilgan. Jumladan, tadbirkorlar uchun imtiyozli kreditlar ajratish, biznesni ro'yxatdan o'tkazish jarayonini soddalashtirish, soliq tizimini qulaylashtirish va tadbirkorlik bo'yicha ta'lim dasturlarini rivojlantirish kabi chora-tadbirlar tadbirkorlik muhitini

sezilarli darajada yaxshilaydi. Shuningdek, investitsiyalarni jalb qilish va innovatsion faoliyatni rag‘batlantirish yangi ish o‘rinlarini yaratish va iqtisodiy rivojlanishga bevosita ta’sir qiladi. Bugungi raqamli iqtisodiyot sharoitida tadbirkorlikning ahamiyati yanada ortmoqda. Internet savdosi, onlayn xizmatlar, dasturiy ta’minot ishlab chiqish kabi yo‘nalishlarda faoliyat yuritadigan tadbirkorlar qisqa vaqt ichida ko‘plab ish o‘rinlarini yaratmoqda. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yechimlar yoshlar uchun yangi kasb va mutaxassisliklarni yaratishga yordam bermoqda. Bu esa iqtisodiyotning samaradorligini oshirish bilan birga bandlikni ta’minlashning samarali usuli sifatida qaraladi. Maqola tahlillari shuni ko‘rsatdiki, tadbirkorlikni rivojlantirish orqali iqtisodiy o‘sish, bandlik va aholi farovonligi bir-biriga bog‘liq jarayon sifatida namoyon bo‘ladi. Yangi ish o‘rinlari yaratish orqali aholining daromadlari oshadi, iste’mol darajasi ko‘payadi va ichki bozor faoliyati kengayadi. Shu bilan birga, iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash hamda jamiyatning ijtimoiy barqarorligini kuchaytirish imkoniyati paydo bo‘ladi. Shuni ta’kidlash lozimki, tadbirkorlikni rivojlantirish nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy va madaniy jihatdan ham ahamiyatga ega. Bandlikning oshishi jamiyatda ijtimoiy muvozanatni ta’minlaydi, yoshlarni faoliyatga jalb qiladi va kambag‘allik darajasini pasaytiradi. Shu sababli davlat tomonidan tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash siyosati yanada kuchaytirilishi lozim. Xulosa qilib aytganda, tadbirkorlikni rivojlantirish orqali yangi ish o‘rinlarini yaratish nafaqat iqtisodiy rivojlanish va aholi farovonligini oshirish, balki jamiyatning barqarorligi va raqobatbardoshligini ta’minlashning asosiy omillaridan biridir. Shu nuqtai nazardan, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish, kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash, investitsiyalarni jalb qilish va innovatsion g‘oyalarni joriy etish iqtisodiy siyosatning ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- Samuelson P. “Economics”.

- Gregory Mankiw “Principles of Economics”.
- O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiy rivojlanish strategiyasi materiallari.
- Iqtisodiyot nazariyasi darsligi.
- Kichik biznes va tadbirkorlik asoslari.